

KNF

CEDUR
Centrum Edukacji dla
Uczestników Rynku

RACHUNEK PODSTAWOWY I PRZENOSZENIE RACHUNKÓW (DYREKTYWA PAD)

Małgorzata

Napiórkowska-Kubicka

Departament Regulacji, Analiz i Współpracy z Zagranicą

20-02-2019

Rachunek podstawowy i przenoszenie rachunków na podstawie **nowelizacji ustawy o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw** (Dz. U. z 2016 r., poz. 1997), która zaimplementowała do polskiego porządku prawnego Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/2/EU z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie porównywalności opłat związanych z rachunkami płatniczymi, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego (PAD, Dz. U. UE L 257 z dnia 28.08.2014, str. 214).

Podstawowy rachunek płatniczy

- charakterystyka podstawowego rachunku płatniczego
- opis funkcji rachunku podstawowego
- sposób otwierania, prowadzenia i zamykania rachunku podstawowego
- postanowienia, jakie powinna zawierać umowa rachunku podstawowego
- opłaty, jakie może pobierać bank z tytułu wykonywanych czynności związanych z rachunkiem podstawowym

❑ Definicja rachunku płatniczego w art. 2 pkt 25 uup

Rachunek płatniczy - rachunek prowadzony dla użytkownika (lub większej liczby użytkowników) służący **do wykonywania transakcji płatniczych**, przy czym przez rachunek płatniczy rozumie się także **rachunek bankowy** oraz **rachunek członka SKOK**, pod warunkiem, że rachunki te służą do wykonywania transakcji płatniczych.

❑ Definicja transakcji płatniczej w art. 2 pkt 19a uup (*idem per idem, przesłanka podmiotowa*)

Krajowa transakcja płatnicza - transakcja, w której dostawca płatnika i dostawca odbiorcy prowadzą działalność na terytorium RP, w tym krajowa transakcja płatnicza, o której mowa w art. 2 pkt 9 rozporządzenia (UE) 2015/751

- typ rachunku płatniczego
- prowadzony na podstawie art. 59 ia ust. 1 i 2 ustawy o usługach płatniczych (uup)
- prowadzony dla konsumentów, dla których żaden inny dostawca usług płatniczych działający na terenie RP nie prowadzi rachunku płatniczego
- prowadzony przez ograniczony podmiotowo krąg dostawców usług płatniczych, tj. banki krajowe, oddziały banków zagranicznych, instytucje kredytowe i ich oddziały oraz spółdzielcze kasy oszczędnościowo – kredytowe (SKOK) **z generalnym wyłączeniem Krajowej SKOK objętej ustawowym zwolnieniem** (art. 59ia ust. 1 uup)
- obowiązani do świadczenia usługi podstawowego rachunku płatniczego – dotyczy to tylko tych dostawców usług płatniczych, którzy w ramach swojej standardowej działalności oferują usługi związane z prowadzeniem rachunków płatniczych dla konsumentów.

Dostawcy zapewniający dostęp do rachunku podstawowego są zobowiązani świadczyć usługi określone w przepisach działu III rozdziału 7 ustawy z 2011 r. o usługach płatniczych w zakresie, w jakim świadczą takie usługi w ramach prowadzenia innych rachunków płatniczych.

Konsekwentnie, jeżeli dany dostawca nie oferuje rachunków płatniczych dla konsumentów, nie ciąży na nim również obowiązek prowadzenia rachunków podstawowych.

Założenie ustawodawcy:

Osiągnąć cel w postaci popularyzacji korzystania z usług bankowych na podstawowym poziomie przez konsumentów „niezagospodarowanych” w obszarze usług finansowych w taki sposób, by jednocześnie nie „zmuszać” podmiotów uprawnionych do wprowadzania do oferty usług, których nie świadczą one w ramach swojej standardowej działalności.

Obowiązek dostawcy wprowadzenia do oferty usługi rachunku podstawowego stanowi wyjątek od generalnej zasady swobody umów.

❑ **Zasada swobody umów** (kodeks cywilny, część ogólna prawa zobowiązań):

Art. 353 (1) KC: strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego **uznania**, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego.

UUP: Strony nie działają w granicach wyznaczonych przez ww. przepis, ponieważ dostawca – niezależnie od swego uznania - ma obowiązek nieodpłatnie świadczyć usługę rachunku podstawowego czyli bazowego wobec innych świadczonych usług w zakresie prowadzenia rachunków, a konsument – pod warunkiem spełnienia oznaczonych w przepisach przesłanek – ma prawo żądać zawarcia z nim umowy i świadczenia na jego rzecz usługi rachunku podstawowego o ściśle określonych parametrach.

- ❑ W warunkach ograniczonej swobody umów, z którą mamy w tym przypadku do czynienia, dostawca nie ma, co do zasady, prawa odmowy zawarcia umowy rachunku podstawowego z uprawnionym konsumentem.
- ❑ Takie rozwiązanie uzasadnia dążenie ustawodawcy do osiągnięcia założonego rezultatu, czyli „ubankowienia” tej części polskiego społeczeństwa, która nie korzysta z bankowości nawet w bazowym zakresie.
- ❑ Osiągnięcie tego celu, zgodnie z oczekiwaniami powinno przełożyć się na wzrost obrotu bezgotówkowego i jednocześnie przyczynić się do ograniczenia wykluczenia finansowego tych grup społecznych, które przed wprowadzeniem nowych regulacji nie posiadały rachunków bankowych

- Zakres funkcjonalności podstawowego rachunku płatniczego to zakres usług świadczonych w jego ramach (art. 59ia ust. 3, katalog zamknięty)**

Rachunek ma umożliwiać wyłącznie:

- 1) dokonywanie **wpłat środków** na rachunek;
- 2) dokonywanie **wypłat środków** z rachunku na terytorium państw UE, w bankomacie lub placówce dostawcy usługi w godzinach pracy tego dostawcy lub poza nimi, lub przy użyciu terminala płatniczego, jeżeli konsument wyrazi wolę zawarcia umowy w zakresie tego rodzaju wypłat (cash back);
- 3) realizacja **na terytorium państw UE transakcji płatniczych (przelewy, płatności kartą i innymi instrumentami płatniczymi, etc.)**, o których mowa w art. 3 ust. 1 pkt 2, w szczególności w urządzeniach akceptujących instrumenty płatnicze, w placówce dostawcy lub za pośrednictwem środków elektronicznego dostępu do rachunku, przy czym w przypadku transakcji wykonywanych przy użyciu karty podstawowy rachunek zapewnia także możliwość dokonywania transakcji płatniczych bez fizycznego użycia karty (np. online – numer karty/data ważności/CVV) oraz możliwość rozliczania przez dostawcę transakcji wykonywanych przy użyciu karty płatniczej z przekroczeniem salda środków zgromadzonych na rachunku, o którym mowa w art. 4 ust. 2 pkt 4 ustawy o kredycie konsumenckim.

Rachunek podstawowy - ograniczona funkcjonalność bez opłat

- ❑ Wynika to z intencji ustawodawcy, by zagwarantować konsumentom bezpłatny dostęp do podstawowych, najbardziej popularnych usług w ramach prowadzonych bezpłatnie rachunków bankowych tak, by umożliwić im wzięcie udziału w obrocie bezgotówkowym.
- ❑ Dostawca w ramach rachunku podstawowego jest obowiązany zapewnić konsumentom usługi, o których mowa w art. 59ia ust. 3 uup w zakresie, w jakim świadczy te usługi w ramach prowadzenia innych rachunków płatniczych (art. 59ia ust. 5 uup). Przepis ten zapobiegać ma ewentualnemu „gorszemu” traktowaniu rachunków podstawowych i celowemu ograniczaniu przypisanych do nich usług (funkcji).

- Jeżeli dany dostawca oferuje konsumentom rachunki płatnicze, nie proponując przy tym na przykład kart płatniczych albo innych instrumentów płatniczych, konsekwentnie nie ma obowiązku wprowadzania ich do oferty na potrzeby świadczenia usługi podstawowego rachunku płatniczego.
- Rachunek podstawowy ma odzwierciedlać zakres usług powiązanych z bazową wersją rachunku płatniczego prowadzonego przez dany podmiot na komercyjnych zasadach.
- Obowiązek zapewnienia wypłaty w placówce poza godzinami pracy dostawcy - wyłącznie w przypadku gdy dostawca oferuje takie usługi zgodnie z zasadą, że zakres funkcjonalności ma stanowić odzwierciedlenie standardowych usług świadczonych przez dostawcę. Dostawca w ramach podstawowego rachunku płatniczego zapewnia ww. usługi w takim zakresie, w jakim świadczy je w ramach prowadzenia innych standardowych rachunków płatniczych.
- Dostawca na żądanie konsumenta udostępnia nieodpłatnie informacje o podstawowych oferowanych rachunkach płatniczych, warunkach korzystania i opłatach z nimi związanych.

Kto?

Dostawcy usług płatniczych, którzy oferują usługi związane z prowadzeniem rachunków płatniczych dla konsumentów obowiązani są świadczyć usługi prowadzenia podstawowego rachunku płatniczego:

- bank krajowy (bank mający siedzibę na terytorium RP),
- oddział banku zagranicznego (jednostka organizacyjna banku zagranicznego wykonująca na terytorium Polski w jego imieniu i na jego rzecz czynności wynikające z zezwolenia udzielonego przez KNF),
- instytucja kredytowa, czyli przedsiębiorstwo, którego działalność polega na przyjmowaniu depozytów lub innych funduszy podlegających zwrotowi od klientów oraz na udzielaniu kredytów na swój własny rachunek,
- oddział instytucji kredytowej, tj. miejsce prowadzenia działalności, które stanowi prawnie zależną część instytucji kredytowej i które realizuje transakcje nieodłącznie związane z działalnością instytucji kredytowej,
- SKOK w zakresie, w jakim odrębne przepisy uprawniają ją do świadczenia usług płatniczych. W przypadku SKOK obowiązek dotyczy tylko członków danego SKOK, którzy spełniają warunki przynależności do kasy.

Dla kogo?

- Rachunek podstawowy – wyłącznie dla konsumentów spełniających oznaczone kryteria.
- Przeznaczony **dla konsumenta**, dla którego w danym momencie żaden inny dostawca usług płatniczych w ramach działalności płatniczej wykonywanej na terytorium Polski nie prowadzi innego rachunku płatniczego w walucie polskiej umożliwiającego wykonywanie transakcji, o których mowa w art. 59ia ust. 3 uup.
- Konsument** - osoba fizyczna dokonująca z przedsiębiorcą czynności prawnej (np. zakupu) niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową (art. 2 pkt 15ac uup. w zw. z art. 221 KC).
- Zasady dostępu konsumentów do rachunku podstawowego reguluje ustawa o usługach płatniczych (art. 1 ust. 1 pkt 4 u.u.p.). Przepisy warunkujące możliwość otwierania nowego rodzaju rachunku zostały wprowadzone do uup mocą ustawy z 30.11.2016 r. o zmianie ustawy o usługach płatniczych oraz niektórych innych ustaw, implementującej do polskiego prawa przepisy Dyrektywy 2014/92/UE z 23.07.2014 r. w sprawie porównywalności opłat związanych z rachunkami płatniczymi, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego (PAD).

Podstawowy rachunek płatniczy w zakresie krajowych transakcji płatniczych jest prowadzony **nieodpłatnie**.

Generalna zasada nieodpłatności dotyczy prowadzenia rachunku i realizacji usług bazowych z nim powiązanych:

- zlecenia stałe (przelewy, polecenia zapłaty)
- wypłaty z bankomatów

Przyjmuje się, że przez bankomaty i wpłatomaty należące do danego dostawcy (i co do zasady zapewniające dostęp do bezpłatnych wypłat) należy rozumieć te urządzenia, które w sposób widoczny zostały opatrzone logo lub innymi oznaczeniami tego dostawcy. To przede wszystkim w oparciu o cechy zewnętrzne, takie jak wygląd i oznaczenie, konsument identyfikuje konkretne urządzenia jako „należące” do danego dostawcy, z którego usług korzysta.

❑ Krajowa SKOK

Wyjątek od obowiązku prowadzenia rachunków podstawowych na podstawie zwolnienia o charakterze szczególnym - art. 59ia ust. 1 uup

❑ Krajowe instytucje płatnicze (KIP)

KIP nie zostały objęte obowiązkiem, ponieważ na etapie tworzenia regulacji ustawodawca uznał, że prowadzenie rachunków płatniczych w takim kształcie i o takim zakresie usług, jak rachunki prowadzone przez pozostałe – finalnie objęte obowiązkiem - podmioty, nie mieści się w katalogu usług świadczonych co do zasady przez instytucje płatnicze.

Uznano, że objęte obowiązkiem świadczenia usługi rachunku podstawowego mogą zostać te podmioty, które prowadzą rachunki płatnicze o pełnej funkcjonalności, to jest takie, które umożliwiają w szczególności dokonywanie z nich poleceń przelewu i poleceń zapłaty oraz przechowywanie środków (nie tylko krótkotrwale, na potrzeby bieżącej realizacji transakcji płatniczych).

- Otwarcie i prowadzenie rachunku podstawowego - na podstawie umowy dostawcy z konsumentem.
- Dostawca obowiązany jest udostępniać wnioski o zawarcie umowy w postaci papierowej w swoich placówkach, a wzór wniosku – na stronie internetowej.
- Konsument może żądać ustnie zawarcia umowy rachunku podstawowego, bez składania pisemnego wniosku, o ile dostawca dopuszcza taką możliwość (art. 59ic ust. 1 uup). W praktyce ewentualne zawarcie umowy i tak zostanie potwierdzone na piśmie.
- Na prośbę konsumenta dostawca musi nieodpłatnie udostępnić mu informacje o rachunkach podstawowych dostępnych w ofercie, warunkach korzystania z rachunków i opłatach z nimi związanych (art. 59ia ust. 6 uup).

- Do zawarcia umowy podstawowego rachunku płatniczego dochodzi na wniosek konsumenta skierowany do dostawcy.
- Dostawca, który otrzyma wniosek, niezwłocznie, nie później niż w terminie 10 dni roboczych od dnia otrzymania kompletnego wniosku o zawarcie umowy, (1) zawiera z konsumentem umowę albo (2) informuje go o odmowie jej zawarcia.
- W przypadku kompletnego wniosku złożonego za pomocą środków komunikacji elektronicznej, jeżeli dostawca dopuszcza taką możliwość, wyznacza on konsumentowi termin, nie krótszy niż 10 dni roboczych, na podpisanie umowy w placówce dostawcy albo zawiera z konsumentem umowę za pomocą środków porozumiewania się na odległość (art. 59ic ust. 3 uup).
- W przypadku SKOK termin liczony jest od dnia potwierdzenia możliwości przystąpienia danego konsumenta do grona członków danej kasy (art. 59ic ust. 4 uup). Dodatkowy warunek dot. SKOK wynika stąd, że mają one obowiązek prowadzenia rachunków podstawowych tylko na rzecz konsumentów – członków SKOK.

- Dostawca usługi rachunku podstawowego nie może uzależniać otwarcia rachunku podstawowego od zawarcia przez konsumenta innej umowy o świadczenie usług dodatkowych (karty, inne instrumenty płatnicze, kredyty, pożyczki, lokaty, etc.) ani od zadeklarowania określonej kwoty miesięcznego wpływu środków pieniężnych na rachunek.
- Wszelkie tego typu postanowienia, wykraczające poza ramy rachunku podstawowego, traktowane są jako ograniczenia dostępu konsumenta do rachunku (sankcje).
- Wyjątek:**

Relacja członkowska na linii konsument - dostawca (art. 59ic ust. 2 uup). To rozwiązanie odnosi się tylko do SKOK; skoro ta kategoria dostawców ma obowiązek prowadzić rachunki podstawowe tylko na rzecz swoich członków, uzasadnione jest uzależnienie otwarcia rachunku podstawowego od przyjęcia przez wnioskodawcę obowiązków wynikających z członkostwa w kasie (wpisowe, składki, przynależność do danej grupy zawodowej, etc.).

OGNIVO i Centralna informacja o rachunkach

- Rachunek podstawowy może być otwarty tylko na rzecz konsumenta, dla którego żaden z innych dostawców nie prowadzi w ramach działalności wykonywanej na terytorium Polski innego rachunku płatniczego w PLN umożliwiającego wykonywanie transakcji, o których mowa w art. 59ia ust. 3 uup.
- Dostawca - poprzez centralną informację o rachunkach, o której mowa w art. 92bb Prawa bankowego - może błyskawicznie ustalić, czy konsument posiada już rachunek płatniczy umożliwiający wykonywanie transakcji, prowadzony przez innego dostawcę

- Centralna informacja o rachunkach to usługa oparta na funkcjonalnościach wykorzystywanych w systemie Ognivo. Od 2016 r. KIR, na podstawie Prawa bankowego, świadczy ją na rzecz banków i SKOK. **OGNIVO** umożliwia bezpieczną i szybką komunikację oraz wymianę danych online w czasie rzeczywistym pomiędzy bankami a innymi podmiotami uprawnionymi do uzyskiwania informacji objętych tajemnicą bankową (ZUS, Poczta Polska, Krajowa Administracja Skarbowa, administracyjne organy egzekucyjne oraz komornicy) oraz usprawnia procesy świadczenia usług, realizacji zapytań i reklamacji przez banki i SKOK.
- Centralna informacja o rachunkach umożliwia dostęp do informacji o rachunkach wszystkich użytkowników usług bankowych (w tym osób zmarłych), „zapomnianych” rachunkach osób fizycznych oraz rachunkach osób wskazanych przez sąd, komornika, policję lub inne uprawnione organy. Korzystanie z tego narzędzia jest dla banków i SKOK-ów obowiązkowe.
- Dzięki Centralnej informacji o rachunkach banki i SKOK mogą skutecznie i szybko weryfikować stan posiadania rachunków deklarowany przez konsumentów wnioskujących o rachunki podstawowe i na tej podstawie przyjmować i procedować wnioski albo odmawiać zawarcia umowy z uwagi na obiektywne przesłanki stojące temu na przeszkodzie.

- ❑ Odmowa zawarcia umowy - dwie grupy przestępstw:
 - obligatoryjne
 - fakultatywne

- ❑ Ustawa przewiduje **dwie grupy** okoliczności, w których mimo wystąpienia przez konsumenta z wnioskiem o otwarcie rachunku podstawowego, rachunek **nie zostanie otwarty**.

- ❑ W przypadku pierwszej grupy okoliczności dostawca musi odmówić otwarcia rachunku, a w przypadku drugiej grupy jest do tego uprawniony (może odmówić, ale nie musi).

Dostawca **odmawia otwarcia rachunku podstawowego** w przypadku, gdy:

1) jest to uzasadnione względami ostrożnościowymi wynikającymi z podejrzenia popełnienia przestępstwa, o którym mowa w art. 165a lub art. 299 Kodeksu karnego*

2) *konsumant składający wniosek nie jest członkiem SKOK będącej dostawcą lub nie spełnia kryteriów uzyskania statusu członka kasy*

3) dostawca posiada **uprawdopodobnioną informację** o udziale konsumenta w przestępstwie popełnionym z wykorzystaniem rachunku płatniczego lub uprawdopodobnioną informację, że środki, które mają być zgromadzone na rachunku, pochodzą z przestępstwa

Dodatkowo, w przypadku odmowy zawarcia umowy na podstawie przesłanki wskazanej w pkt 1 dostawca jest obowiązany stosować **odpowiednie środki wynikające z ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy** oraz finansowaniu terroryzmu.

☐ *Art. 165a

Art. 165a. § 1. Kto gromadzi, przekazuje lub oferuje środki płatnicze, instrumenty finansowe, papiery wartościowe, wartości dewizowe, prawa majątkowe lub inne mienie ruchome lub nieruchomości w zamiarze sfinansowania przestępstwa o charakterze terrorystycznym podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

§ 2. Tej samej karze podlega, kto udostępnia mienie określone w § 1 zorganizowanej grupie lub związkowi mającym na celu popełnienie przestępstwa, o którym mowa w tym przepisie, osobie biorącej udział w takiej grupie lub związku lub osobie, która ma zamiar popełnienia takiego przestępstwa.

§ 3. Kto, nie będąc do tego obowiązany na mocy ustawy, pokrywa koszty związane z zaspokojeniem potrzeb lub wykonaniem zobowiązań finansowych grupy, związku lub osoby, o których mowa w § 2, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 4. Tej samej karze podlega sprawca czynu określonego w § 1 lub 2, który działa nieumyślnie.

☐ Art. 299 Kodeksu karnego

Art. 299. § 1. Kto środki płatnicze, instrumenty finansowe, papiery wartościowe, wartości dewizowe, prawa majątkowe lub inne mienie ruchome lub nieruchomości, pochodzące z korzyści związanych z popełnieniem czynu zabronionego, przyjmuje, posiada, używa, przekazuje lub wywozi za granicę, ukrywa, dokonuje ich transferu lub konwersji, pomaga do przenoszenia ich własności lub posiadania albo podejmuje inne czynności, które mogą udaremnić lub znacznie utrudnić stwierdzenie ich przestępnego pochodzenia lub miejsca umieszczenia, ich wykrycie, zajęcie albo orzeczenie przepadku, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 2. Karze określonej w § 1 podlega, kto będąc pracownikiem lub działając w imieniu lub na rzecz banku, instytucji finansowej lub kredytowej lub innego podmiotu, na którym na podstawie przepisów prawa ciąży obowiązek rejestracji transakcji i osób dokonujących transakcji, przyjmuje, wbrew przepisom, środki płatnicze, instrumenty finansowe, papiery wartościowe, wartości dewizowe, dokonuje ich transferu lub konwersji, lub przyjmuje je w innych okolicznościach wzbudzających uzasadnione podejrzenie, że stanowią one przedmiot czynu określonego w § 1, lub świadczy inne usługi mające ukryć ich przestępne pochodzenie lub usługi w zabezpieczeniu przed zajęciem.

Do odmowy otwarcia rachunku podstawowego może (ale nie musi) dojść w przypadku, gdy:

- 1) konsument jest już stroną innej umowy o prowadzenie rachunku płatniczego zawartej z dostawcą w ramach działalności wykonywanej na terytorium Polski umożliwiającą wykonywanie transakcji wymienionych w art. 59ia ust. 3 uup;
- 2) dane identyfikacyjne konsumenta są zgodne z danymi osób znajdującymi się na międzynarodowych listach sankcyjnych lub Liście ostrzeżeń publicznych KNF publikowanej na podstawie ustawy o nadzorze nad rynkiem finansowym;
- 3) konsument nie posiada ważnego dokumentu tożsamości;

Do odmowy otwarcia rachunku podstawowego może (ale nie musi) dojść w przypadku, gdy:

4) Wcześniejsza umowa rachunku płatniczego zawarta między danym dostawcą a konsumentem została rozwiązana ze względu na rażące naruszenie jej postanowień przez konsumenta;

5) konsument nie podpisał umowy w placówce dostawcy w terminie, o którym mowa w art. 59ic ust. 3 zdanie pierwsze uup albo w tym terminie nie zawarł umowy za pomocą środków porozumiewania się na odległość;

6) konsument nie przebywa legalnie na terytorium państwa członkowskiego;

7) konsument nie podał adresu zamieszkania lub innego adresu korespondencyjnego na terytorium Polski

W przypadkach, gdy:

- konsument nie przebywa legalnie na terytorium państwa członkowskiego, lub
- konsument nie podał adresu zamieszkania lub innego adresu korespondencyjnego na terytorium Polski

dostawca ma obowiązek **poinformować konsumenta niezwłocznie i nieodpłatnie** o przyczynach odmowy zawarcia umowy.

Wyjątek: sytuacja, w której przekazanie konsumentowi takiej informacji zagrażałoby bezpieczeństwu narodowemu lub porządkowi publicznemu lub byłoby sprzeczne z przepisami prawa, w tym z przepisami ustawy z 16.11.2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu.

- Umowa rachunku podstawowego stanowi umowę ramową, do której mają zastosowanie przepisy działu II rozdziału 3 uup (art. 59if uup).
- Podstawowe elementy umowy wyznacza art. 27 uup.
- Ogólne reguły: usługa jest bezpłatna, ustawa określa ściśle parametry usługi, stroną umowy może być wyłącznie konsument, który nie korzysta z innego rachunku, zasady odpłatności (jako wyjątek od reguły) określa uup

- Kluczowy element umowy o rachunek podstawowy to **brak odpłatności** za wykonywanie przez bank czynności związanych z rachunkiem.
- W zakresie krajowych transakcji płatniczych bank prowadzi podstawowy rachunek płatniczy nieodpłatnie (art. 59ie ust. 1 uup).
- Zasada nieodpłatności **nie dotyczy zagranicznych transakcji płatniczych**, których wykonywanie może być odpłatne (oferta dostawcy).
- Zasada nieodpłatności w zakresie transakcji krajowych nie jest bezwzględna. Dostawca może pobierać opłaty za świadczenie usług polecenia przelewu (art. 3 ust. 4 uup) udostępnianych w ramach rachunku podstawowego, po wykonaniu w ciągu miesiąca 5 bezpłatnych krajowych transakcji płatniczych zleconych przez konsumenta. Opłaty nie mogą być jednak wyższe od opłat **najczęściej stosowanych** przez danego dostawcę w ciągu ostatnich 12 miesięcy w odniesieniu do transakcji polecenia przelewu, powiązanych z jakimkolwiek innym rachunkiem płatniczym oferowanym przez tego dostawcę (art. 59ie ust. 3 uup).

- ❑ Analogicznie jak przy przelewach, dostawca może pobierać od konsumenta opłatę za wykonywanie transakcji polegającej na przyjmowaniu wpłat gotówki i dokonywaniu wypłat gotówki z rachunku płatniczego (art. 3 ust. 1 pkt 1 uup) przy użyciu bankomatów lub wpłatomatów nienależących do tego dostawcy znajdujących się na terytorium Polski, po wykonaniu w ciągu miesiąca 5 takich krajowych transakcji płatniczych na rzecz konsumenta.
- ❑ Opłaty te nie mogą być wyższe od opłat **najczęściej stosowanych** przez ostatnie 12 miesięcy przez tego dostawcę w odniesieniu do takich transakcji, wykonywanych w ramach jakiegokolwiek innego rachunku płatniczego prowadzonego przez tego dostawcę i przy użyciu bankomatów lub wpłatomatów nienależących do tego dostawcy (art. 59ie ust. 3 uup).

- Płatności kartą lub innymi instrumentami płatniczymi - dostawca ma obowiązek zapewnić konsumentom możliwość wykonywania operacji, o których mowa w art. 59ia ust. 3 uup, w swoich placówkach oraz za pośrednictwem środków elektronicznego dostępu do rachunku, tylko o ile standardowo oferuje taki dostęp (brak usługi w ofercie oznacza brak obowiązku jej świadczenia w ramach rachunku podstawowego)
- Dostawca nie może oferować wyłącznie rachunków podstawowych, z których korzystanie odbywałoby się elektronicznie, chyba że oferuje wyłącznie takie rachunki
- Dostawca nie może pobierać od konsumenta opłat innych niż za wykonywanie transakcji płatniczych w ramach prowadzenia rachunku podstawowego, o których mowa w ustawie (wypłaty, przelewy ponad limit i transakcje zagraniczne)
- Dostawca ma obowiązek oferować podstawowe rachunki płatnicze w PLN

Umowa rachunku podstawowego stanowi umowę ramową w rozumieniu art. 2 pkt 31 uup. Mają do niej zastosowanie przepisy działu II rozdziału 3 uup (art. 26–32a uup).

Przepisy nakazują m.in. zamieścić w umowie rachunku podstawowego *informację o prawie użytkownika do wypowiedzenia umowy ramowej oraz o innych uzgodnieniach dotyczących wypowiedzenia umowy zgodnie z art. 29 ust. 1 i 2 oraz art. 35 i art. 37 uup.*

Rozwiązanie (wypowiedzenie) umowy rachunku podstawowego z perspektywy konsumenta:

- Co do zasady, konsument może wypowiedzieć umowę rachunku podstawowego w każdym czasie, ze skutkiem natychmiastowym
- Dotyczy to zarówno umowy zawartej na czas określony, jak i nieokreślony
- Umowa może przewidywać okres wypowiedzenia, który nie może trwać dłużej niż 1 miesiąc (art. 35 ust. 1 uup)

Rozwiązanie (wypowiedzenie) umowy rachunku podstawowego z perspektywy dostawcy:

Bank może wypowiedzieć umowę rachunku podstawowego zawartą na czas nieoznaczony wyłącznie w ściśle określonych ustawowo przypadkach (ochrona konsumenta), tj. gdy:

- konsument umyślnie albo w wyniku rażącego niedbalstwa użył rachunku do celów niezgodnych z prawem;
- istnieje uzasadnione podejrzenie, że środki zgromadzone na rachunku pochodzą z działalności przestępczej lub mają związek z taką działalnością;
- na rachunku nie dokonano żadnych operacji przez ponad 24 kolejne miesiące, z wyjątkiem operacji z tytułu pobierania opłat lub naliczania odsetek od zgromadzonych na rachunku środków pieniężnych;
- konsument podał nieprawdziwe informacje lub zataił prawdziwe informacje we wniosku o zawarcie umowy rachunku podstawowego, jeżeli podanie prawdziwych informacji skutkowałoby odrzuceniem wniosku i odmową zawarcia umowy;
- konsument nie przebywa legalnie na terytorium państwa członkowskiego;
- konsument zawarł inną umowę rachunku płatniczego, który umożliwia mu wykonywanie transakcji wymienionych w art. 59ia ust. 3 uup na terytorium Polski

☐ Rozwiązanie (wypowiedzenie) umowy rachunku podstawowego z perspektywy dostawcy:

Termin wypowiedzenia umowy na czas nieoznaczony:

- powinien być określony w umowie
- nie może być krótszy niż 2 miesiące

W przypadkach, gdy:

- na rachunku nie dokonano żadnych operacji przez ponad 24 kolejne miesiące, z wyjątkiem operacji z tytułu pobierania opłat lub naliczania odsetek od zgromadzonych na rachunku środków pieniężnych;
- konsument nie przebywa legalnie na terytorium państwa członkowskiego;
- konsument zawarł inną umowę rachunku płatniczego, który umożliwia mu wykonywanie transakcji wymienionych w art. 59ia ust. 3 uup na terytorium Polski

dostawca ma obowiązek wraz z wypowiedzeniem bezpłatnie powiadomić konsumenta na piśmie lub elektronicznie o przyczynach wypowiedzenia umowy*.

Rozwiązanie (wypowiedzenie) umowy rachunku podstawowego z perspektywy dostawcy:

W informacji dostawca ma obowiązek wskazać tryb, w jakim konsument może dochodzić swoich praw w związku z rozwiązaniem umowy o rachunek podstawowy oraz poinformować konsumenta o pozasądowych procedurach rozstrzygania sporów, w tym wskazać właściwe sądy polubowne.

***Wyjątek:** sytuacja, w której przekazanie konsumentowi takiej informacji zagrażałoby bezpieczeństwu narodowemu lub porządkowi publicznemu lub byłoby sprzeczne z przepisami prawa, w tym z przepisami ustawy z 16.11.2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (art. 59ic ust. 7 uup).

Rozwiązanie (wypowiedzenie) umowy rachunku podstawowego z perspektywy dostawcy:

W przypadkach, gdy:

- konsument umyślnie albo w wyniku rażącego niedbalstwa użył rachunku do celów niezgodnych z prawem;
- istnieje uzasadnione podejrzenie, że środki zgromadzone na rachunku pochodzą z działalności przestępczej lub mają związek z taką działalnością;
- konsument podał nieprawdziwe informacje lub zataił prawdziwe informacje we wniosku o zawarcie umowy rachunku podstawowego, jeżeli podanie prawdziwych informacji skutkowałoby odrzuceniem wniosku i odmową zawarcia umowy;

wypowiedzenie umowy na czas nieoznaczony następuje ze skutkiem natychmiastowym.

Pytanie: jak w tym przypadku rozpatrywać dopuszczalność wypowiedzenia umowy na czas oznaczony, uwzględniając ciężar gatunkowy czynów konsumenta (naruszenie warunków umowy, działalność sprzeczna z prawem, fałszowanie danych we wniosku).

Rozwiązanie umowy rachunku podstawowego – co jeszcze?

- KNF – w ramach obowiązku nałożonego przez uup – zamieszcza na stronie internetowej knf.gov.pl informację na temat zasad dostępu do rachunku podstawowego
- Do 31.01 danego roku kalendarzowego dostawcy oferujący w poprzednim roku usługę rachunku podstawowego przekazują do KNF informacje o liczbie otwartych rachunków oraz o proporcji przypadków odmowy zawarcia umowy do liczby złożonych wniosków wg stanu na 31.12 roku poprzedniego.
- Na podstawie gromadzonych danych KNF – co dwa lata – w terminie do końca lutego roku kalendarzowego następującego po zakończeniu roku sprawozdawczego informuje KE o liczbie dostawców oferujących rachunek podstawowy i przekazuje pozostałe ww. informacje.

- ❑ Sankcje wynikające - odpowiednio - z przepisów Prawa bankowego (art. 140 d ust. 1) i Ustawy o SKOK (art. 71 b ust. 1,3,5) dotyczą przypadków unikania wypełniania obowiązku świadczenia usługi rachunku podstawowego i naruszania zasad świadczenia tej usługi.
- ❑ Po uprzednim bezskutecznym wezwaniu podmiotu do spełnienia obowiązku w terminie wyznaczonym przez KNF, organ nadzoru może nałożyć na karę pieniężną maksymalnie do 1 000 000 PLN.
- ❑ Ustalając wysokość kary KNF uwzględnia następujące przesłanki:
 - waga naruszenia,
 - czas trwania naruszenia,
 - przyczyny naruszenia,
 - rozmiar prowadzonej przez bank działalności,
 - sytuację finansową banku.

❑ DEFINICJA przeniesienia

Przeniesienie rachunku płatniczego między dostawcami z siedzibą w PL oznacza przekazanie, na wniosek konsumenta, przez jednego dostawcę (przekazującego) drugiemu dostawcy (przyjmującemu) informacji o wszystkich lub niektórych zleceniach stałych dotyczących poleceń przelewu oraz regularnie przychodzących na rachunek płatniczy prowadzony dla konsumenta poleceniach przelewu i poleceniach zapłaty, w ramach rachunku płatniczego albo jakiegokolwiek dodatniego salda, z rachunku płatniczego prowadzonego przez dostawcę przekazującego na rachunek płatniczy otwarty dla konsumenta przez dostawcę przyjmującego, w walucie rachunku płatniczego, którego dotyczą przekazywane informacje, łącznie z ewentualnym zamknięciem rachunku płatniczego prowadzonego dla konsumenta przez dostawcę przekazującego.

- Przepisy o przenoszeniu rachunków dotyczą rachunków płatniczych umożliwiającich co najmniej dokonywanie wpłat środków pieniężnych, dokonywanie wypłat gotówki z rachunku oraz zlecanie i odbieranie transakcji płatniczych.
- Podstawowe rachunki płatnicze mieszczą się w tym katalogu.
- Jeżeli dostawca przyjmujący nie świadczy usług świadczonych przez dostawcę przekazującego w ramach rachunku, co do którego wydano dyspozycję przeniesienia, nie ma on obowiązku świadczyć ich w ramach rachunku otwieranego dla konsumenta w ramach przeniesienia rachunku.

Przeniesienie rachunku płatniczego

- ❑ Dostawca przekazujący lub przyjmujący informują konsumenta nieodpłatnie (na żądanie), w sposób przejrzysty i czytelny, o trybie przeniesienia rachunku płatniczego.
- ❑ Informacje, które dostawca powinien przekazać konsumentowi, obejmują w szczególności:
 - obowiązki i uprawnienia każdej ze stron procesu (dostawcy przekazującego, dostawcy przyjmującego i konsumenta);
 - terminy realizacji poszczególnych czynności w ramach przeniesienia rachunku;
 - wskazanie usług świadczonych przez dostawcę docelowego (przyjmującego) i warunków ich świadczenia oraz identyfikację ewentualnych ograniczeń, które mogą wyniknąć z przeniesienia rachunku w powiązaniu z tymi usługami;
 - opłaty związane z przeniesieniem rachunku płatniczego (jeżeli są pobierane);
 - dane, które konsument będzie musiał przedstawić w celu przeniesienia rachunku;
 - wskazanie pozasądowych procedur rozstrzygania sporów, w tym sądów polubownych.

Dostawca przekazuje ww. informacje w formie papierowej we wszystkich placówkach otwartych dla konsumentów albo w postaci elektronicznej (alternatywa rozłączna - wybór jednej z opcji stanowi wypełnienie obowiązku) oraz udostępnia je na stronie internetowej.

Przeniesienie rachunku płatniczego

- ❑ Upoważnienie do przeniesienia rachunku można złożyć w postaci papierowej albo elektronicznej (pod warunkiem zapewnienia identyfikacji elektronicznej konsumenta - odpowiedzialność dostawcy).
- ❑ Jeżeli rachunek płatniczy jest prowadzony dla dwóch lub więcej konsumentów, upoważnienia udzielają wszyscy konsumenci-współposiadacze rachunku.
- ❑ W upoważnieniu konsument może m.in. wskazać szczegółowo przychodzące polecenia przelewu i zlecenia stałe dotyczące poleceń przelewu oraz udzielić dostawcy przyjmującemu zgodę na realizację poleceń zapłaty, które mają zostać przeniesione, oraz określić datę, od której zlecenia stałe dotyczące poleceń przelewu oraz polecenia zapłaty mają być wykonywane z rachunku płatniczego prowadzonego przez dostawcę przyjmującego (nie wcześniej niż po 6 dniach od otrzymania przez dostawcę przyjmującego dokumentów niezbędnych do realizacji zleceń stałych – poleceń przelewu i poleceń zapłaty).
- ❑ Upoważnienie do przeniesienia rachunku jest warunkiem rozpoczęcia przez dostawcę przyjmującego procesu przeniesienia. Usługi powiązane z rachunkiem płatniczym wskazane przez konsumenta są przenoszone w takim zakresie, w jakim świadczy je dostawca przyjmujący.

Przeniesienie rachunku płatniczego – obowiązki dostawcy przyjmującego

- Dostawca przyjmujący, w ciągu 2 dni roboczych od dnia otrzymania upoważnienia występuje do dostawcy przekazującego o dokonanie czynności, o ile zostały objęte upoważnieniem złożonym przez konsumenta:
- przekazania dostawcy przyjmującemu i konsumentowi wykazu istniejących zleceń stałych (poleceń przelewu) i informacji o udzielonych zgodach na realizację poleceń zapłaty, które mają zostać przeniesione
- przekazania dostawcy przyjmującemu i konsumentowi informacji o regularnie przychodzących poleceniach przelewu oraz zleconych przez wierzyciela poleceniach zapłaty zrealizowanych na rachunku płatniczym konsumenta w ciągu 13 ostatnich miesięcy
- zaprzestania akceptowania poleceń zapłaty i przychodzących poleceń przelewu, ze skutkiem od dnia określonego w upoważnieniu, w przypadku gdy dostawca przekazujący nie zapewnia automatycznego przekierowywania przychodzących poleceń przelewu i poleceń zapłaty na rachunek płatniczy konsumenta u dostawcy przyjmującego;
- anulowania zleceń stałych ze skutkiem od dnia określonego w upoważnieniu;
- przekazania środków pieniężnych pozostających na rachunku płatniczym prowadzonym przez dostawcę przekazującego w dniu określonym przez konsumenta w upoważnieniu;
- zamknięcia rachunku płatniczego prowadzonego przez dostawcę przekazującego w dniu wskazanym przez konsumenta w upoważnieniu.
- Jeżeli dostawca przyjmujący jest SKOK i weryfikuje członkostwo konsumenta, termin 2 dni liczony jest od dnia dokonania pozytywnej weryfikacji członkostwa w SKOK.

Przeniesienie rachunku płatniczego – obowiązki dostawcy przekazującego

- ❑ Dostawca przekazujący dokonuje następujących czynności, o ile są objęte upoważnieniem:
 - przekazuje dostawcy przyjmującemu informacje, w terminie 5 dni roboczych od dnia otrzymania upoważnienia;
 - ze skutkiem od dnia określonego w upoważnieniu zaprzestaje akceptowania przychodzących na rachunek płatniczy poleceń przelewu i poleceń zapłaty w przypadku gdy nie zapewnia automatycznego przekierowywania przychodzących poleceń przelewu i poleceń zapłaty na rachunek płatniczy konsumenta u dostawcy przyjmującego, a w przypadku odmowy przyjęcia transakcji informuje płatnika lub odbiorcę o przyczynach odmowy;
 - anuluje zlecenia stałe ze skutkiem od dnia określonego w upoważnieniu;
 - przekazuje środki pieniężne pozostające na rachunku płatniczym prowadzonym przez niego na rachunek płatniczy prowadzony przez dostawcę przyjmującego, w dniu określonym w upoważnieniu;
 - zamyka rachunek płatniczy w dniu określonym w upoważnieniu pod warunkiem braku nieuregulowanych zobowiązań uniemożliwiających zamknięcie.

W przypadku, gdy nieuregulowane zobowiązania uniemożliwiają zamknięcie rachunku płatniczego konsumenta w terminie dostawca przekazujący niezwłocznie informuje o tym konsumenta.

Przeniesienie rachunku płatniczego – obowiązki dostawcy przekazującego

- Dostawca przekazujący rachunek nie może pobierać opłat ani od konsumenta ani od dostawcy przyjmującego za przekazywanie informacji, o które zwrócił się zgodnie z ustawą w ramach przepisów o przekazaniu.
- Dostawca przyjmujący, w ciągu 5 dni roboczych od dnia otrzymania informacji, w ramach upoważnienia:
 - 1) ustanawia i realizuje zlecenia stałe (polecenia przelewu), o których ustanowienie wystąpił konsument, ze skutkiem od dnia wskazanego w upoważnieniu;
 - 2) dokonuje niezbędnych przygotowań do akceptowania poleceń zapłaty i akceptuje polecenia zapłaty ze skutkiem od dnia wskazanego w upoważnieniu;
 - 3) informuje konsumenta o prawach przysługujących mu zgodnie z art. 5 ust. 3 lit. d rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 260/2012 z dnia 14 marca 2012 r. ustanawiającego wymogi techniczne i handlowe w odniesieniu do poleceń przelewu i poleceń zapłaty w EUR;
 - 4) informuje płatników wskazanych w upoważnieniu o danych identyfikujących rachunek płatniczy konsumenta u dostawcy przyjmującego oraz przekazuje płatnikom kopię upoważnienia (przelewy);
 - 5) informuje odbiorców określonych w upoważnieniu o danych identyfikujących rachunek płatniczy konsumenta u dostawcy przyjmującego oraz o dniu, od którego polecenia zapłaty mają być realizowane z tego rachunku płatniczego, a także przekazuje tym odbiorcom kopię upoważnienia (polecenie zapłaty);

W celu zachowania ciągłości świadczenia usług płatniczych na rzecz konsumenta w trakcie przeniesienia rachunku płatniczego, dostawca przekazujący nie może dokonać blokady instrumentów płatniczych przed dniem wskazanym w upoważnieniu udzielonym przez konsumenta.

Przeniesienie rachunku płatniczego za granicę

- ❑ Jeżeli konsument poinformuje dostawcę prowadzącego na terytorium PL jego rachunek płatniczy o zamiarze otwarcia rachunku płatniczego u dostawcy w innym państwie członkowskim, dostawca prowadzący rachunek płatniczy, po otrzymaniu tej informacji:
 - przekazuje konsumentowi, nieodpłatnie, wykaz istniejących zleceń stałych dotyczących poleceń przelewu oraz udzielonych przez dłużnika zgodach na realizację poleceń zapłaty i dostępne informacje o regularnie przychodzących poleceniach przelewu oraz zleconych przez wierzyciela poleceniach zapłaty zrealizowanych na rachunku płatniczym konsumenta w ciągu 13 miesięcy poprzedzających dzień otrzymania informacji;
 - przekazuje środki pieniężne pozostające na rachunku płatniczym konsumenta na rachunek płatniczy konsumenta u nowego dostawcy usług płatniczych, o ile informacja zawiera dane umożliwiające jego identyfikację i identyfikację rachunku płatniczego konsumenta;
 - zamyka rachunek płatniczy konsumenta (na żądanie konsumenta).

Jeżeli konsument nie ma na rachunku płatniczym nieuregulowanych zobowiązań, dostawca prowadzący ten rachunek realizuje ww. czynności w dniu wskazanym przez konsumenta, nie wcześniej niż po upływie 6 dni roboczych od dnia otrzymania informacji (chyba, że strony ustalą inny termin).

Przeniesienie rachunku płatniczego za granicę

- ❑ W przypadku gdy na rachunku płatniczym konsumenta znajdują się nieuregulowane zobowiązania, które uniemożliwiają jego zamknięcie, dostawca niezwłocznie informuje o tym konsumenta.
- ❑ Przykładowe nieuregulowane zobowiązania to:
 - blokada środków z tytułu nierozliczonej transakcji płatniczej;
 - rachunki, z których są dokonywane spłaty kredytów, w tym rachunki karty kredytowej;
 - zajęcia środków w toku postępowania egzekucyjnego lub zabezpieczającego;
 - kaucje na poczet zobowiązań konsumenta wobec innego dostawcy;
 - rachunki z saldem zerowym i zaległymi opłatami, w przypadku gdy dostawca przyjmujący nie wprowadza przekroczenia salda (overdraft, kredyt odnawialny) na rachunku, a opłaty są naliczone i nie zostały pobrane;
 - rachunki z saldem ujemnym;
 - rachunki dla konsumenta, wobec którego wydano postanowienie o ogłoszeniu upadłości lub który złożył wniosek o ogłoszenie upadłości;

Przeniesienie rachunku płatniczego za granicę

- ❑ Dostawca przekazujący i dostawca przyjmujący, na żądanie konsumenta **udostępniają nieodpłatnie dane** dotyczące istniejących zleceń stałych (poleceń przelewu i poleceń zapłaty), powiązanych z prowadzonymi przez tych dostawców rachunkami płatniczymi konsumenta, które są objęte przeniesieniem.
- ❑ Opłaty pobierane od konsumenta przez dostawcę przekazującego lub dostawcę przyjmującego za czynności inne niż przekazywanie informacji, o których mowa w przepisach o przeniesieniu rachunku **są dopuszczalne, ale nie mogą być wyższe niż rzeczywiste koszty** z tytułu wykonywanych czynności.
- ❑ Dostawca przyjmujący lub przekazujący niezwłocznie **wyrównuje każdą szkodę finansową** konsumenta wynikającą bezpośrednio z niewywiązania się przez danego dostawcę z obowiązków wynikających z przepisów o przeniesieniu rachunku.
- ❑ Szkada finansowa (straty) to **opłaty i odsetki pobrane** przez dostawcę przekazującego, które nie zostałyby pobrane gdyby dostawca wypełnił obowiązki wynikające z ustawy, a utracone korzyści to **odsetki wynikające z oprocentowania środków na rachunku**, które zostałyby naliczone, gdyby dostawca wypełnił obowiązki wynikające z ustawy.

Przenoszenie rachunków – sankcje

- Sankcje dotyczą przypadków uniemożliwienia przeniesienia rachunku zgodnie z przepisami uup.
- Po uprzednim bezskutecznym wezwaniu do spełnienia obowiązku w terminie wyznaczonym przez organ nadzoru, organ ten może nałożyć karę pieniężną maksymalnie do 1 000 000 PLN.
- Ustalając wysokość kary KNF uwzględnia następujące przesłanki:
 - waga naruszenia,
 - czas trwania naruszenia,
 - przyczyny naruszenia,
 - rozmiar prowadzonej przez podmiot działalności,
 - sytuację finansową podmiotu.

Departament Regulacji, Analiz i Współpracy z Zagranicą

tel. +48 22 262 51 53 drb@knf.gov.pl

ul. Piękna 20, 00-549 Warszawa

www.knf.gov.pl